

10.07*30.32	31	עמוד 34	כותרת - ככלי סט	04/04/2011	26751568-0
תכניות לימוד-עקרון - 30640					

חינוך פיננסי ב־10 שיעורים

איך לחסוך מהילדים את המינוס

6,000 תלמידי כיתות י' משתתפים השנה בפיילוט שנועד להכין אותם להתמודדות עם הבנק והמשכנתה. לקראת כנס אשקלון לחינוך פיננסי, **כלכליסט** מספק הצצה לתוכנית שצפויה ללמד גם את הילדים שלכם איך לנהל את הכסף שלהם

נה מדובר ביוזמה ופיתוח של משרד החינוך עצמו. לא מדובר כאן בשיעור חר'פעמי במסגרת שיעורי חינוך או חברה, או בנגיעות קלות בתכנים פיננסיים במסגרת לימודי הבגרות בכיתה לכולה ומינהל עסקים.

התוכנית מורכבת מעשרה שיעורים בנושאים כמו תקציב אישי ומשפחתי, צרכנות נבונה, חיסכון ושוק ההון, שמ"קבלים לראשונה שעה שלמה בשבוע במערכת השעות. התכנים נבנו בשי-

רימונה פרקש־ברוך

ת למידי כיתה י' בבית ספר "ראשונים" בהרצליה נראים המומים מהטבלה המוצגת על הלוח. המורה גלי ברגמן מודגימה את גובה הריבית דריבית שלוקח הבנק על הלוואת משכנתה ואת ירידת ערך הכסף של הלווה לאורך השנים. "מה זה? הבנק בכלל לא שומר על הכסף שלנו", מתרעם אחד התלמידים. "עדיף להשאיר את הכסף בבית ולא לשים אותו בבנק", נשמע קול אחר בכיתה, ותלמיד שלישי מציע לחזור ולשמור את הכסף מתחת לבלטות.

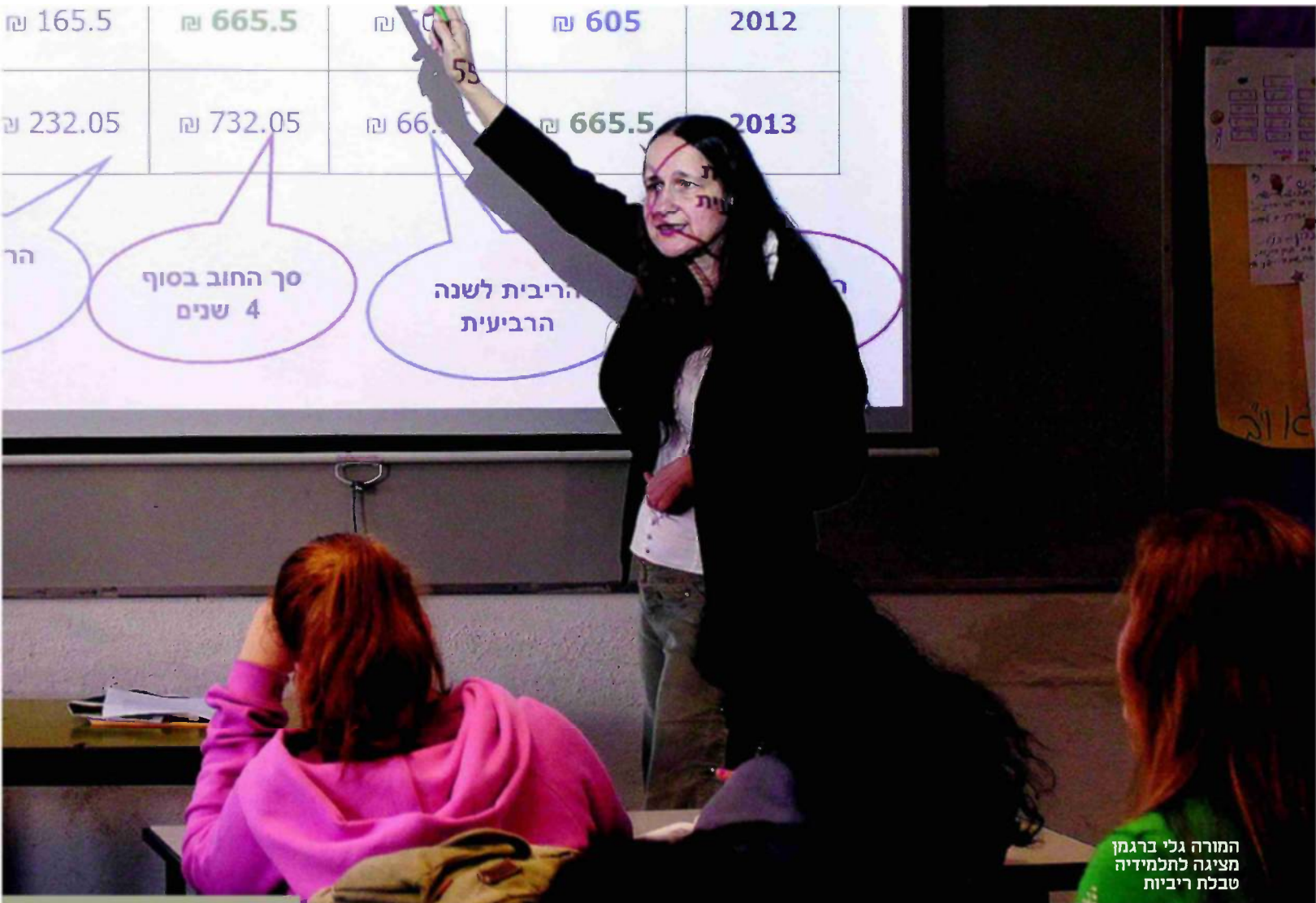
בכיתה המקבילה בוחר המורה אולמר גישמרו להציג לתלמידים את נושא הריבית כסיפור דרמטי: הריבית על ההלוואה שנטלה משפחה הולכת ותופחת ובמקביל הרווח של הבנק הולך וגדל. ואז נכנס הטוויסט שמשמח את התלמידים – המ"שפחה זוכה בלוטו. מהר מאוד הם מגלים את גובה הקנס שהמשפחה נאלצת לשלם על פירעון מוקדם של ההלוואה ומבינים שהשמחה היתה מוקדמת מדי. הכעס על הבנקים בכיתות גובר והמורים מסבירים שאמנם מחיר הריבית על הלוואות הוא יקר, אבל מציגים מנגד את חיוניות הבנק לקיומה של המערכת הכלכלית.

השיעורים בבית הספר "ראשונים" מתקיימים במסגרת תוכנית חינוך פיננסי לכיתות י', הפועלת כתוכנית פיילוט ב־26 בתי ספר ברחבי הארץ. בניגוד לשיעורי העשרה המועבדים רים בידי חברה פרטית שבחרו מנהל בית הספר או ועד ההורים, לראשו-

לראשונה פיתח משרד החינוך תוכנית לימוד העוסקת בחינוך פיננסי, שצפויה להתרחב בשנה הבאה לכלל כיתות י'

תוף פעולה בין מט"ח – מרכז טכנולוגי חינוכי הפועל עבור משרד החינוך – לבין המועצה הישראלית לצרכנות וכן בסיוע כמה כותבים חיצוניים שנבחרו. לדברי דניאלה פרידמן, מפקחת מרכז מדעי החברה במשרד החינוך, בשנת הלימודים הבאה התוכנית צפויה להי"תרחב לכלל שכבות י' במערכת. בעיריית אשקלון מתכוונים להכ"ניס את שיעורי החינוך הפיננסי למ"ערכת החינוך בעיר כבר בשנה הבאה ולהרחיבה לשכבות גיל נוספות. בעי-

21.76x31.11	32	34	עמוד	כותרת - כלכלי סט	04/04/2011	26751599-4
ז לטכנולוגיה חינוכית מ.ט.ח מט"ח חתכניות לימוד-עקרונ - 30640						

המורה גלי ברגמן מציגה לתלמידיה טבלת ריביות

10 שיעורי תוכנית החינוך הפיננסי

- 1 תקציב אישי ומשפחתי:** בחירת מסגרות תקציב חלופיות, קביעת סדרי עדיפויות וויתורים
- 2 זכויות הצרכנים:** מימוש זכויות הצרכן ואחריות יצרנים
- 3 פרסום ותכנים שיווקיים:** פיתוח חשיבה ביקורתית ביחס לפרסום ולתכנים שיווקיים
- 4 הטלפון הסלולרי:** קריאת חוזים ובחירת מסלולים מתאימים
- 5 הבנק:** מה זה חשבון עו"ש, משיכת יתר, הבנת דף חשבון, בדיקת יתרה
- 6 הלוואות וריבית דריבית:** יתרונות וחסרונות בלקיחת הלוואה, סוגי הלוואות וריביות
- 7 חיסכון:** סוגי חיסכון וחשיבותם והשפעת הריבית דריבית לאורך השנים
- 8 בורסה:** מכשירי השקעה, סיכון מול סיכוי והצורך והחשיבות בייעוץ לפני השקעה
- 9 שיח פיננסי:** מושגים מאקרו כלכליים כמו מדד המחירים לצרכן ומשמעותם ביומיום
- 10 סיכום:** חיבור קצוות החומרים שנלמדו ודגשים מרכזיים

ואצל חלק מאיתנו הם גם היו ממש שותפים בביצוע המשימה המתוקשבת", מספרת נופר. "אחרי הכל כסף זה דבר חשוב שנמצא סביבנו כל יום". ואכן, המשימות המתוקשבות שמציעים התלמידים בבתיהם דורשות לעתים גם את מעורבות ההורים, כש מדובר בשיעור העוסק בתקציב המשפחתי. במסגרת שיעור זה לומדים התלמידים נושאים כמו קביעת סדר עדיפויות לגבי הוצאות, בחירה ויתור ויצירת אלטרנטיבות של הוצאות זו לזו. "חלק מהעניין בשיעור הוא שהתלמידים מקבלים התבוננות ביקורתית יותר על ניהול הכספים שלהם ושל המשפחה. הם מתחילים להבין לא רק את הצד של החברים אלא גם את הצד של ההורים, את ההוצאות המשפחתיות והחשיבות של ניהול תקציב משפחתי", מציין המורה גישמרו.

הכל בגלל קבלת ישראל ל-OECD

תוכנית החינוך הפיננסי נכתבה במהירות יוצאת דופן בהשוואה לתוכניות אחרות שפותחו עבור מערכת החינוך, אומרת פרידמן. "באוגוסט האחרון התחלנו לגבש צוות לצורך כתיבת התוכנית. בנובמבר-דצמבר גובשו ונכתבו התכנים הסופיים ובינואר התכנית החלה לפעול", היא מספרת.

אנשי חינוך המעורבים בכתיבת תכנים בתחום החינוך הפיננסי טוע'

בות – שעתיים כנגד כל שעה פרוטנטלית – המבוצעות על גבי המחשב האישי בביתו של התלמיד. בשעות אלה נדרש התלמיד לבצע משימות המאפשרות לו לתרגל ולהעמיק, ולקבל חומר נוסף כמו סרטוני וידיאו קצרים בני 3-6 דקות הקשורים לנושא הנלמד. כדי לבצע את השיעורים המתוקשבים מתחבר התלמיד לאינטרנט בביתו באמצעות שמו ומספר תעודת זהות.

המטלות שמבצעים התלמידים בשיעורים המתוקשבים משלימות את החומר שנלמד בכיתה, ומאפשרות למורה לקבל תמונת מצב ערכנית על הבנת התלמידים את החומר. כך יכול המורה לחזק את הבנת התלמידים בקורות הבעייתיות.

השיעור בכיתה נפתח בהצגת נושא הלימוד ומלווה בהסברים ויזואליים כמו טבלאות וסרטונים, אבל רמת העניין של התלמידים עולה כשהחומר הנלמד מתחבר למציאות היומיומית שלהם.

"כבר בשיעור הראשון של התוכנית, על זכויות הצרכן, הבנתי שאנחנו נועצם די נרפקים בגלל שאנחנו לא מבינים", מספרת עדי, תלמידת כיתה י'. "סיפרתי בכיתה שקניתי מוצר, וכשרציתי להחזיר אותו לחנות התחילו לעשות לי בעיות ולא היו מוכנים לתת לי החזר כספי. בשיעור הבנתי פתאום שזה לא בסדר, שיש לי זכויות כצרכן וגם למדתי שיש גוף כזה שנקרא 'המועצה הישראלית לצרכנות'."

הדי החומר הנלמד בכיתה נשמעים גם מחוץ לכותלי בית הספר. "ההורים שלנו מאוד מתלהבים מהתוכנית,

רייה מכוונים בעיקר לתלמידי התיכון, ובמיוחד לתלמידי כיתות י"א-י"ב ומבקשים להכשירם לקראת השירות הצבאי והחיים שאחריהם. "יותר מ-60% ממשוחררי צה"ל נמצאים במינוס בכנק", אומר קובי ביטון, יזם חברתי ויועץ לפיתוח עסקי ומיוזמי כנס אשקלון ה-1 לחינוך פיננסי שייערך ב-6 באפריל. בכנס, שייערך בחסות ראש העיר בני וקנין, צפויים להשתתף סגן שר האוצר יצחק כהן וכן אנשי חינוך והצבא.

ההורים מסבירים את התקציב המשפחתי

אם לשפוט לפי תגובות התלמידים בהרצליה, פילוט החינוך הפיננסי נוחל הצלחה. "אנחנו מדגישים בשיעורים ממש כמו בריאליטי", אומרת נופר (16), הלוקחת חלק בשיעור. "מה שכף הוא שלא מדובר כאן בעוד ציון לבגרות, אלא בהכנה לחיים האמיתיים. משהו שיוכל ללוות אותי גם הלאה."

גם לדעת המורה ברגמן מדובר בלימוד מסוג אחר. "התלמידים מרגישים שהפעם הם לומדים לא בשביל לדחות את המורה או ההורה, אלא בשביל עצמם בלבד", היא אומרת. "המטרה של הותכנית היא להעניק להם כישורי חיים בתחום הצרכנות וההתנהלות הפיננסית, ולפתח חשיבה ביקורתית בכל מה שקשור לתכנים פרסומיים ושיווקיים."

לשיעורים הפרונטליים הנהגיית המורה מתווספות 20 שעות מתוקש'

15.19x33.36	33	עמוד 34	כותרת - כלכליסט	04/04/2011	26751619-7
ז' לטכנולוגיה חינוכית מ.ט.ח מט"ח תכניות לימוד-עקרונות - 30640					

צילומים: אריאל בשור, דמיטרי שבצ'נקו

מקור: משרד החינוך

יחל משרד החינוך, בשיתוף ועדת היגוי כלל-משרדית, בפיתוח התוכנית כדי להתאימה לכל שכבות הגיל במערכת החינוך. "הרעיון הוא לגבש תוכנית החל מהגילאים הצעירים ועד לשלב ההכנה לקראת השירות הצבאי והחיים האזרחיים שאחר כך", אומרת פרידמן.

ועדת ההיגוי פועלת בשיתוף המועצה הלאומית לכלכלה ובתמיכת ראש המועצה והיועץ הכלכלי לראש הממשלה, פרופ' יוג'ין קנדל. בוועדה צפויים לקחת חלק גורמים חיצוניים, שייצגו את כל שכבות הגיל – החל מנציגי מועצת תלמידים שישתתפו בדיונים ועד לנציגים של המערכת הצבאית.

"ההערכות שלי הן שאם יתקבלו התקציבים הדרושים, בתוך שנתיים-שלוש תוכל להיבנות תוכנית רב-מערכתית שתציור בסיס אחיד בכל בתי הספר לכל שכבות הגיל", אומרת פרידמן בתקווה.

ראש המועצה הלאומית לכלכלה פרופ' יוג'ין קנדל. בראש ועדת ההיגוי להרחבת התוכנית

את זה ומפיקים לקחים, וגם הקשר שלנו עם מפתחי התוכנית הוא ישיר ומאוד דינאמי – אם יש משהו שצריך לתקן או לפתח אנחנו מיד משתפים את צוות הפיתוח ודברים משתנים".

התוכנית תותאם לכל שכבות הגיל במערכת

לדברי פרידמן, פיילוט החינוך הפיננסי הוא רק הצעד ראשון בדרך לבניית תוכנית מקיפה ורחבה יותר. "בגרסה עתידית של התוכנית, שת-עודכן באוגוסט, צפויים להתווסף גם צדדים חווייתיים יותר למערך השיעורים למשל משחקים שונים", היא אומרת. לדברי ברגמן, במסגרת מתכוננים לפתח סרטונים בשפה העברית והערבית, "כך שיותאמו לכל האוכלוסיות" אך פרידמן מציינת כי "בסוף פו של דבר כל הפיתוח של התוכנית תלוי בתקציבים שנקבל".

בשבועות הקרובים

נים שהסיבה להטמעתה הבהולה של התוכנית היא השתתפותה הצפויה של ישראל במבחן הפיננסי הבינלאומי ב-OECD 2012. בעקבות הצטרפותה לארגון ה-OECD שנים, בוחן את הידע של תלמידים בגילאים 15-16 בתחומי המתמטיקה והמדעים ובין השאלות שהוא מציג קיימות גם שאלות הנוגעות בנושא

אנשי חינוך טוענים כי פיתוח התוכנית נובע מהשתתפות ישראל במבחן פיננסי 2012, הבוחנים את הבנת בני הנוער בתחום הצרכנות הפיננסית

הצרכנות הפיננסית.

"המהידות המטורפת שבה פותחה התוכנית הביאה להתגייסות טוטאלית של כ-50 מורים בכל הארץ", מציינת ברגמן. "מה שמיוחד בפיתוח התוכנית הוא עבודת הצוות בין המורים השונים בתוכנית. אנחנו כל הזמן משתפים זה

מחסור בשעות לימוד ובמורים מתאימים

"צריך לעשות סינון למורים בתוכנית"

את התכנים". לדבריה, בכוונת המש"ר להתבסס בעיקר על מורים קיימים מתחום מדעי החברה שהם בעלי רקע בכלכלה.

"כדי להרים באופן רציני את תחום החינוך הפיננסי בארץ דרושה הכנה רצינית של מורים מתאימים", אומד יניב חדר, מומחה לחינוך פיננסי ומנכ"ל חברת Money Nanny. "כיום, המורים המעבירים את החומר הנלמד הם מורים מחנכים או מורים מתחום מדעי החיים. צריך לעשות סינון של המורים שיבחרו להעביר את השיעורים האלה ולהעביר אותם הכשרה מקצועית מתאימה, בדיוק כפי שמורה למתמטיקה או אנגלית נדרש לעבור".

אש מחזק את הדב"רים ומציין כי "אם ילד ישאל בכיתה שאלה והמורה לא יידע להשיב עליה – אז הכל אבוד".

רימונה פרקש ברוך

"כדי לפתח מערכת יעילה וטור בה צריך לבנות תוכנית מדורגת שתתחיל מהבסיס, תיצור יסודות טור בים בגילאים הנמוכים ותעניק בסופו של דבר את כישורי החיים הנדרשים בתחום הפיננסי לאורך השנים", אומר יוסי אש, יו"ר איגוד היועצים לכלכלה המשפחה בישראל ומי שעומד בראשה של תוכנית כספית, אחת התוכניות הפרטיות לחינוך פיננסי שמועברות במערכת החינוך.

אחד האתגרים הניצבים בפני תוכנית החינוך הפיננסי של משרד החינוך הוא הכשרת המורים להעברת תחום הלימוד החדש. לפי מפקחת מרכז מדעי החברה במשרד דניאלה פרידמן, במשרד "מקימים תשתית של הדרכה למורים שהיו מעורבים בהעברת התכנים, שתכלול צוות מדריכות שיגיעו לבתי הספר ויעקבו אחר הצרכים של המורים שמעבירים

למרות היוזמות היפות של משרד החינוך, עד להרחבת החינוך הפיננסי לכלל שכבות הגיל במערכת, רק חלק קטן מתוך התלמידים יזכו לחשיפה כלשהי לנושא. אחוזים בודדים מהתלמידים זוכים לשעה שבועית אחת, וגם זאת לא לאורך כל שנת הלימודים. היקף שעות הלימוד השנתיות של התוכנית השונות בנושא החינוך הפיננסי במערכת החינוך עומד במ"קרה הטוב על 30 שעות, ובמקרה הרע על שלוש שעות בלבד.

יש בתי ספר שלא חיכו ליוזמת משרד החינוך וכבר מעבירים לתלמידיהם תכנים פיננסיים במסגרת שיעורי החברה ובמסגרת שיעורי בחירה והעשרה פרטיים במימון הרושות המקומית או ההורים. המהלך, גם אם כוונתו טובה, יוצר חוסר אחידות והיעדר שוויון ברמת התכנים המועברים לשכבות הגיל השונות.